

існування. Як приклад, вкажемо гуртожитки, діяльність яких в сучасних умовах часто є джерелом прикрощів і для їх мешканців, і для керівників вищого навчального закладу. Очевидно, що лише частина студентів повинна мати право мешкати там на державні субсидії й оплату, а чимало має бути й таких, що самі повинні платити за місце й систему обслуговування. Правильне впровадження цієї пропозиції не лише створить ще одне нове джерело коштів для ВНЗ, але й може істотно скоротити вандалізм, для усунення наслідків якого у наш час доводиться використовувати й без того надто малий державний бюджет.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

М. Захаров

Суми, Державний університет

Основними принципами організації сучасної освіти є науковість, гуманізм, демократизм, поступовість і безперервність, незалежність від політичних партій, інших суспільних та релігійних організацій.

Важливим елементом раціонального використання цих принципів є розроблена модель спеціаліста, в яку повинні входити: державний стандарт освіти; характеристика освіти; кваліфікаційна характеристика.

Маючи модель спеціаліста і принципи, якими необхідно керуватись, отримуємо можливість прогнозувати розвиток освіти.

Головними напрямками розвитку сучасної освіти є:

У змісті: широке впровадження передових наукових розробок, як своєї країни, так і закордонних у практику викладання; розробка методик (наприклад, наскрізна графічна, комп'ютерна підготовка та інше) для забезпечення принципів поступовості і безперервності; розширення цільової підготовки на замовлення конкретних підприємств і організацій з можливістю вибору дисциплін, які вивчаються, із заданого набору; екологічна спрямованість усіх розділів освіти;

За формою: розвиток форм диференціації освіти і методик викладання в даних умовах; раціональне використання активних методів навчання залежно від підготовки тих, хто навчається; тісний зв'язок науки і практики виробництва; залучення досвідчених зарубіжних спеціалістів до викладання та обмін студентами при їх навчанні; широке впровадження в практику викладання комп'ютерів, теле- і відеоапаратури; розширення обсягів самостійної підготовки студентів; організація об'єднань "школа - ВНЗ", "школа - технікум (училище) - ВНЗ" та інше.

Аналіз зарубіжних методик викладання дозволяє зробити такі висновки:

поряд з високим рівнем науковості матеріалу викладання відзначається тісний зв'язок теорії та практики виробництва; широка участь студентів у науково-дослідницькій роботі; широкий обмін викладачами і студентами з різних країн; модульний принцип освіти; надання різноманітного кола дисциплін на вибір студентів; серйозна екологічна підготовка.

Варто також вказати на труднощі та проблеми сучасної освіти:

1. Практично відсутній розвиток матеріальної бази;
2. Зникли матеріальні та моральні стимули для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;
3. Розподіл молодих спеціалістів після закінчення ВНЗ практично не здійснюється, а більшість випускників змушені торгувати на ринку;
4. Дедалі більша кількість підприємств зупиняє виробництво, скорочуються місця для проходження виробничої практики;
5. Відсутність виборності керівного складу ВНЗ і чіткого контролю за його роботою з боку Міністерства освіти породжує принцип діяльності керівників "не подобається - звільняйся", що у свою чергу призводить до втрати висококваліфікованих спеціалістів;
6. Усе більше в практику вступу до ВНЗ входить прийом без вступних іспитів - за контрактом (за гроші). Як наслідок: обдаровані, але бідні абітурієнти мають значно меншу можливість навчатися, ніж багаті, але бездарні;
7. Враховуючи певну автономність ВНЗ, з'являються можливості, на розгляд адміністрації, змінювати навчальні програ-

ми. Як результат, на доповнення трьох рівнів підготовки (бакалавр, спеціаліст, магістр) додається четвертий - спеціаліст місцевого рівня.

СИСТЕМНІ ТА ПОЗАСИСТЕМНІ ЧИННИКИ В ЕВОЛЮЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В. Зубко

*Київ, Національний університет
"Кієво-Могилянська Академія"*

Як соціальний інститут, вища школа являє собою систему, тобто певну цілісність багатьох елементів, що знаходяться в тісних взаємозв'язках. А тому її наукове дослідження вимагає системного підходу. Вища школа певної країни є складовою світової освітньої системи, і її пізнання, а тим більше удосконалення, неможливе без порівняльного аналізу з іншими.

В еволюції системи вищої освіти важливу роль відіграють як внутрішньосистемні, так і зовнішні (позасистемні) чинники. До внутрішньосистемних можна віднести удосконалення окремих елементів цілісності (структури, схеми підпорядкованості, технології), виявлення і використання резервів, впровадження передового досвіду тощо. Це своєрідні чинники саморозвитку системи. Вони досить широко використовувалися в радянській практиці, але не давали належного ефекту, оскільки були нерідко штучно ізольовані від загального шляху прогресу і здобутків європейської та світової спільнот.

Ось чому в реформуванні вищої школи України особливої уваги заслуговує пізнання й урахування позасистемних чинників. Їх можна звести в три основні групи. Це, по-перше, становище в країні (політичні, економічні, соціальні процеси, моральні цінності, традиції тощо, а конкретно для України - розбудова молодої держави, духовне відродження народу, різкий поворот до ринкових відносин); по-друге, - тенденції світового розвитку (перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства) і, нарешті, магістральні шляхи еволюції світової системи освіти.

До останньої групи, як показує порівняльний аналіз сучасних